

TWEEDE VOORTGANGSRAPPORTAGE REGIONALE ENERGIESTRATEGIE

ENERGIEREGIO DRECHTSTEDEN

Versie juni 2025

De Drechtsteden
gaan voor
nieuwe energie!

partner van

**SMART DELTA
DRECHTSTEDEN**
slim · samen · vooruit

Dit is de tweede voortgangsrapportage van de energieregio Drechtsteden, sinds in 2021 de Regionale Energiestrategie 1.0 (RES) is vastgesteld. In dit document is toegelicht hoe de regio ervoor staat met betrekking tot de vastgestelde doelstellingen.

Voortgang energieverbruik gebouwde omgeving

In de RES Drechtsteden is de doelstelling opgenomen om in 2030 tenminste 20% minder energie te verbruiken in de gebouwde omgeving ten opzichte van 2020. Om energieverbruik te verminderen hebben we ons de afgelopen jaren samen met onze partners ingezet om het handelingsperspectief van inwoners, maatschappelijke partners en ondernemers te versterken. Een van de concrete acties is de lancering van ons eigen energieloket (duurzaam-drechtsteden.nl) op 1 januari 2024. Duurzaam Drechtsteden is het nieuwe energieloket van de regio Drechtsteden voor verschillende gebouwde omgevingen waaronder bewoners (koop, huur, monument en VvE) en ondernemers.

Ook is er in 2024 gestart met het opzetten van een Meerjarige Collectieve Ontzorgingsaanpak (MCO) voor bewoners. Met deze aanpak worden eigenaren van grondgebonden woningen ontzorgd bij het verduurzamen van hun woning. In deze aanpak wordt voor alle deelnemende woningen toegewerkt naar de standaard isolatiewaarde, die de woning transitiegereed maakt. Dordrecht en Hendrik-Ido-Ambacht geven ieder invulling aan een vergelijkbare lokale aanpak.

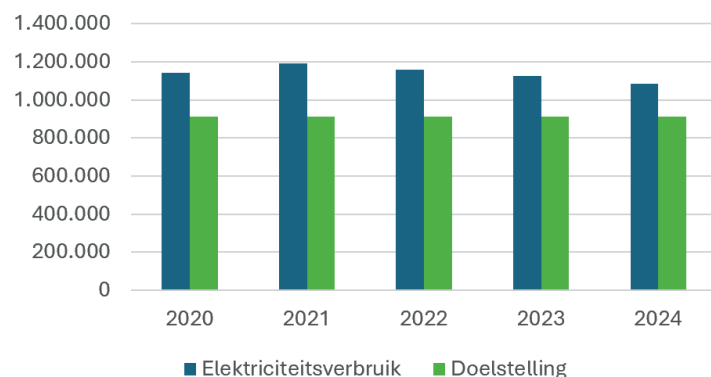
Het energieverbruik van de afgelopen jaren baseren wij op gegevens die van netbeheerder Stedin zijn verkregen. De gegevens tonen aan dat het elektriciteitsverbruik in de gehele Drechtsteden is gedaald met 5% ten opzichte van 2020. Voor kleinverbruikers is dit 6% en voor grootverbruikers 4%. Het gasverbruik is ten opzichte van 2020 met 23% flink afgenomen. Voor kleinverbruikers is dit zelfs 26%, de grootverbruikers lopen achter met een daling van 15%.

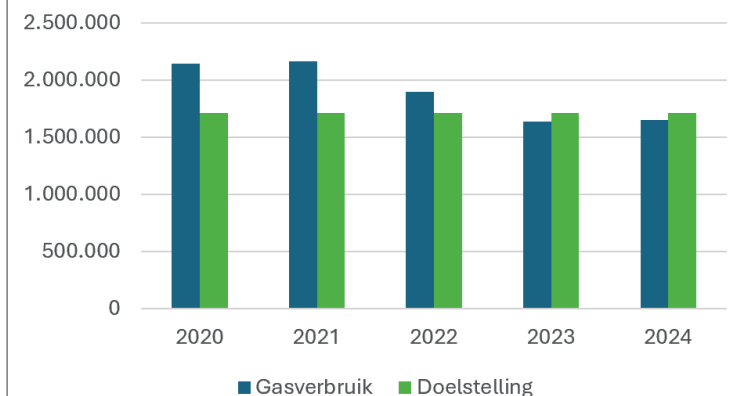
Dat het elektriciteitsverbruik ten opzichte van het gasverbruik minder hard is teruggelopen is te verklaren vanuit de elektrificatie van de gebouwde omgeving. Steeds meer elektrische alternatieven worden gebruikt in productieprocessen en daarnaast wordt er steeds meer elektrisch gekookt, verwarmd en gereden. Dit draagt daarentegen bij aan een vermindering van het gasverbruik, zoals de cijfers laten zien.

Zoals de grafieken op de volgende pagina ook laten zien, is de doelstelling om in 2030 tenminste 20% minder energie te verbruiken reeds behaald voor het gasverbruik. Het elektriciteitsverbruik blijft gestaag afnemen maar het doel is nog niet gehaald.

Elektriciteitsverbruik (MWh)

Gasverbruik (MWh)

Voortgang energiegebruik mobiliteit

Mobiliteit is één van de vijf belangrijke sectoren waarover in het Klimaatakkoord afspraken zijn gemaakt. Ook deze sector gaat overstappen van fossiele brandstoffen op hernieuwbare energiebronnen om zo de CO₂-uitstoot te verminderen.

Relevant met betrekking tot deze opgave is dat veel mobiliteit niet regio-gebonden is. Dit betekent dat 85% van het vrachtverkeer een herkomst en bestemming heeft van buiten de regio. Veel hangt daarom af van eisen die het Rijk en de Europese Unie stellen aan brandstofgebruik en emissies van voertuigen. Toch zijn er ook manieren waarop we als regio kunnen bijdragen aan de verduurzaming van de sector.

Een integrale benadering met aandacht voor de samenhang van de woningbouwopgaven en het creëren van extra banen is van belang om de mobiliteitstransitie door te zetten. Alle Drechtsteden gemeenten werken inmiddels volgens het STOMP-principe: bij de inrichting van de ruimte gaan zij eerst uit van voetgangers (stappen), vervolgens fietsers (trappen), openbaar vervoer, mobiliteitsdiensten als deelauto's en deel-fietsen en tot slot privéauto's. Enkele voorbeelden zijn Donkey Republic fietsen die regiobreed beschikbaar zijn, de toename van het aantal OV-fietsen en Greenwheels dat beschikbaar is op verschillende plekken. Daarnaast zijn verschillende gemeenten bezig met verlaagde parkeernormen voor nieuwbouw. Eerst was er vooral aandacht voor de fiets, nu krijgen voetgangers ook steeds meer aandacht.

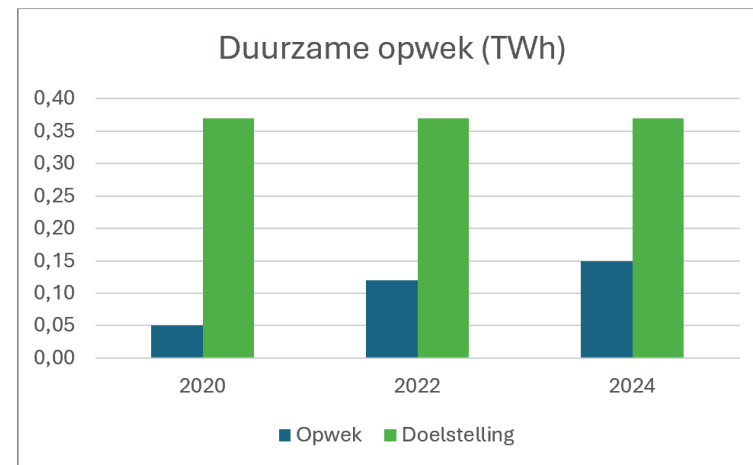

Het werkveld van de laadinfra wordt steeds breder en complexer. Er ontstaan nieuwe uitdagingen, nieuwe ambities en raakvlakken met werkvelden buiten energie en mobiliteit. De cijfers over mobiliteit komen uit de databank van de Klimaatmonitor. Het percentage elektrische personenauto's (BEV) in de Drechtsteden is sinds 2020 toegenomen van 1,6% naar 4,7%. Het aantal laadpunten voor elektrische auto's blijft toenemen, in het vierde kwartaal van 2024 zijn er in totaal 3.499 laadpalen in de Drechtsteden. Dit waren er begin 2020 slechts 891.

Voortgang Duurzame opwekking

Een van de maatregelen uit het Nationaal Klimaatakkoord is het opwekken van hernieuwbare energie op land in 2030. De dertig energieregio's hebben ieder een deel van deze opgave op zich genomen. De Drechtsteden hebben in de RES een doelstelling van 0,37 TeraWattuur (TWh) aan duurzame opwekking in 2030 vastgesteld.

Het grootste deel van onze regionale doelstelling (0,21 TWh) heeft betrekking op de duurzame opwek van energie op grote daken. Op basis van de data van Zonnedakje blijkt dat er in 2024 een opwek van 0,11 TWh is gerealiseerd op 2.202 daken. In 2022 betrof de opwek op grote daken nog 0,06 TWh. We liggen met oog op deze voortgang (ruimschoots) op schema om de doelstelling van 0,21 TWh in 2030 te halen. Het blijft echter wel zaak om het tempo van de afgelopen jaren op dit vlak vast te houden. Onder andere netcongestie kan hier een belemmerende factor zijn.

De doelstelling voor duurzame opwek op land door zon en wind is in de RES bepaald op 0,16 TWh. In totaal is er momenteel 0,04 TWh aan duurzame opwek gerealiseerd door middel van zon op land en windmolens. Er gaan momenteel twee zonneparken richting de realisatiefase, namelijk Kijfhoek in Zwijndrecht en de Betuwelijn in Hardinxveld-Giessendam. Deze zonneparken zijn samen goed voor een aanvulling van 0,05 TWh. Daarnaast bevinden zich verschillende zon op land initiatieven in de onderzoeksfase en in het voortraject, deze leveren naar schatting nog een aanvullende 0,07 TWh op. Met betrekking tot zon op land wordt ook de haalbaarheid van zonnepanelen in de berm van snelwegen, spoorwegen en op geluidsschermen in onze regio onderzocht. We zijn hierover in gesprek met het programma Opwek van Energie op Rijksvastgoed (OER) en Prorail.

De energietransitie vraagt niet alleen om een voortvarende koers ten aanzien van het verhogen van het aandeel duurzame energie, maar juist ook ten aanzien van integrale, lokale energiesystemen. Schaarste van netcapaciteit is immers een realiteit waar we rekening mee moeten houden. Dit doen we in de regio Drechtsteden onder andere door in te zetten op het faciliteren van de oprichting van energiecoöperaties op bedrijventerreinen. Een energiecoöperatie is een samenwerking tussen bedrijven om hun lokale energievoorziening te organiseren. De bedrijven stemmen opwek, opslag en verbruik van energie slim op elkaar af, zodat zij de beschikbare capaciteit van elektriciteitsnet beter benutten. Zo verlichten ze overbelasting van het net. Door krachten te bundelen kunnen energiecoöperaties bovendien samen meer en efficiënter energie opwekken, deze onderling delen en/of gezamenlijk opslaan.

Van de doelstelling van 0,37 TWh aan duurzame opwek in 2030 is tot dusver in totaal 0,15 TWh gerealiseerd. Netcongestieproblematiek, de toenemende ruimtelijke concurrentie en schaarste aan materiaal en technische vakmensen vormen een bedreiging om het benodigde tempo vast te kunnen houden. Het is daarom belangrijk dat we toewerken naar een energiesysteem waarin energie zoveel mogelijk op lokaal niveau op de juiste plek en het juiste moment wordt uitgewisseld én waarbij we gebiedsgericht samenwerken aan slimme energiecombinaties.

Voortgang regionale structuur warmte

In de RES is in het kader van de warmtetransitie de doelstelling opgenomen om uiterlijk in 2030 tenminste een aanvullende

12.000 woningequivalenten (WEQ) maar liever een aanvullende 25.000 WEQ aardgasvrij te maken door middel van aansluitingen op het warmtenet. In mei 2021 waren er ongeveer 7.500 WEQ aangesloten op warmtenetten. Dit betekent dat er wordt toegewerkt naar een totaal van 32.500 WEQ aansluitingen in 2030. Anno februari 2025 zijn dit ongeveer 12.000 WEQ. Om deze aansluitingen te realiseren is en wordt er intensief samengewerkt tussen de gemeenten, woningcorporaties, warmtebedrijf HVC, netbeheerder Stedin en de provincie Zuid-Holland. Veruit het grootste deel van de nieuwe aansluitingen betreft namelijk huurwoningen, waarvoor gebruik is gemaakt van de Stimuleringsregeling Aardgasvrije Huurwoningen (SAH). Deze bijdrage is beschikbaar om huurwoningen aardgasvrij te maken.

Om onze doelen voor 2030 en 2050 te halen is er versnelling nodig. In januari 2024 is met het oog hierop het Versnellingsprogramma Drechtsteden 100% aardgasvrij ondertekend. Hierin is vastgesteld dat zowel individuele oplossingen als het collectieve spoor in de warmtetransitie versnelling nodig heeft.

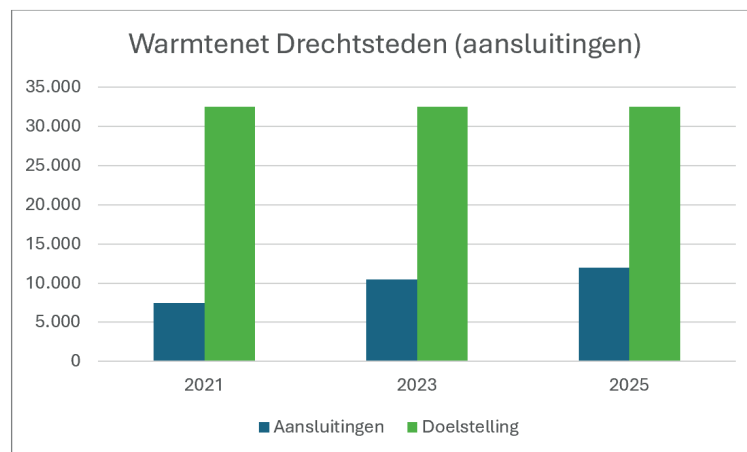
Bij de Rijksoverheid ligt nu de taak om het betaalbaarheidsvraagstuk op te lossen. Ook wordt door het Rijk gewerkt aan de benodigde wet- en regelgeving. De regio Drechtsteden zet zich actief in voor de lobby om deze randvoorwaarden op orde te krijgen en neemt daar waar dit mogelijk is het initiatief om zelf oplossingen te vinden.

Of het huidige tempo van de warmtetransitie kan worden vastgehouden of versneld richting 2030 is sterk afhankelijk van de (financiële) regelingen die beschikbaar komen en het effect van

deze regelingen op de haalbaarheid en betaalbaarheid van projecten. Daarnaast is het tempo afhankelijk van de beschikbare uitvoerings- en draagkracht bij gemeenten, HVC en belangrijke partners zoals de woningcorporaties. De projecten zullen steeds complexer worden, bijvoorbeeld omdat participatie een steeds grotere rol gaat spelen op het moment dat ook particuliere woningen worden betrokken.

Momenteel is de volledige warmtetransitie nog niet haalbaar en betaalbaar. Een belangrijk uitgangspunt binnen de warmtetransitie is dat we alleen starten met een volledige transitie naar aardgasvrij waar het wel kan. Daar waar de overstap naar aardgasvrij nog niet haalbaar en betaalbaar is gaan we op zoek naar tussenstappen. Het toepassen van isolatie en andere vormen van energiebesparing is altijd een belangrijke eerste stap.

Ontwikkelingen energiesysteem

De druk op het Nederlandse elektriciteitsnet neemt toe, met als

gevolg dat het stroomnet op sommige momenten en energiestations vol is. Dit vormt ook in de regio Drechtsteden een groeiend knelpunt. Bijna de gehele regio zit in netcongestie op afname en de druk neemt verder toe. Hierdoor bewegen we ons weg van onbeperkte toegang tot het elektriciteitsnet. Altijd en overall toegang tot vermogen (stroom) is niet meer de standaard.

Dit vraagt om zowel uitbreiding en verzwaring van het elektriciteitsnet als ook om het beter benutten van de netcapaciteit. Beiden zijn structureel nodig. Verzwaring en uitbreiding is een belangrijke, maar kostbare troef en kost bovendien tijd (tot 2029-2035 in de regio). Verzwaring is daarom niet genoeg. Op kortere termijn zullen we manieren moeten vinden om het elektriciteitsnet efficiënter te benutten, om de veranderingen bij te benen.

Vanuit de regio zetten we ook op dit thema nadrukkelijk in op lobby. Rechtstreeks, als aandeelhouder van Stedin en via de G40 en VNG werkt de regio aan verbetering van randvoorwaarden voor een meer decentraal perspectief op het energiesysteem.

Toewerken naar de RES 2.0

We werken aan de vastgestelde doelstellingen uit de RES 1.0 voor 2030. We maken tempo, maar er is een keerzijde die ons uitdaagt. Bedrijven kunnen niet uitbreiden, gebiedsontwikkelingen kunnen niet gerealiseerd worden en nettarieven dreigen onbetaalbaar te worden. Zowel de regio als onze partners lopen met opgaven tegen de grenzen van het energiesysteem aan. Dit vraagt om een veranderd perspectief, waarmee we in de re-

gio met een gebiedsgerichte strategie en inzet toewerken naar een gelaagder en lokaler energiesysteem waarin we onder andere energie zoveel mogelijk op lokaal niveau op de juiste plek en het juist moment uitwisselen, waarbij we gebiedsgericht samenwerken aan slimme energiecombinaties- en oplossingen en voortvarend blijven inzetten op energiebesparing en de warmtetransitie.

Dit leidt tot de wens om de RES 1.0 Drechtsteden te herijken, daar de RES niet meer voldoende kaders biedt. We duiken hiervoor de gebieden in, verkennen vraag en aanbod en zullen inzichten opdoen in de gevolgen van keuzes.

Met de RES 2.0 hebben we dan het (gebiedsgerichte) inzicht en de kaders die noodzakelijk zijn om de verduurzaming, invulling van de woonopgave en doorontwikkeling van de lokale en regionale economie voort te laten gaan.

2. LEESWIJZER

In hoofdstuk 3 lichten we het energieverbruik in de gebouwde omgeving toe en bieden we inzicht in de voortgang op de doelstelling om 20% energie te besparen. Het energieverbruik met betrekking tot regionale mobiliteit beschouwen we in hoofdstuk 4.

Hoofdstuk 5 gaat vervolgens in op de voortgang met betrekking tot duurzame opwek in de regio. De in de RES vastgestelde doelstelling is om uiterlijk in 2030 tenminste 0,37 Terawattuur (TWh) aan duurzame opwek te realiseren.

De warmtetransitie en de voortgang met betrekking tot de doelstelling om een aanvullende 12.000 tot 25.000 woningequivalenten (WEQ) aan te sluiten op het warmtenet is in hoofdstuk 6 uitgewerkt.

In hoofdstuk 7 zijn de ontwikkelingen rondom het energiesysteem en de stappen op dit onderwerp uiteengezet.

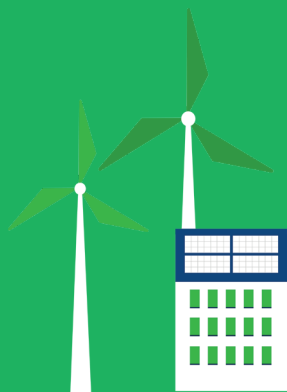
Hoofdstuk 8 geeft tot slot inzicht in de overige relevante ontwikkelingen.

Dit is de tweede tweejaarlijkse RES voortgangsrapportage, de eerste voortgangsrapportage is opgeleverd in 2023. Deze voortgangsrapportage is geschreven voor bestuurders van de regio Drechtsteden. Daarnaast wordt dit document gebruikt door het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (NPRES) en Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) om de landelijke voortgang te bekijken.

Op basis van alle regionale voortgangsrapportages wordt bepaald of de energieregio's gezamenlijk op koers liggen om uiterlijk in 2030 tot 35 TWh aan duurzame opwek op land te komen.

3

VOORTGANG ENERGIE- GEBRUIK IN DE GEBOUWDE OMGEVING

Energiebesparing is in onze regio de eerste stap, zowel voor de energietransitie als het reduceren van CO₂-uitstoot. In de RES is daarom opgenomen om in 2030 tenminste 20% minder energie te gebruiken in de gebouwde omgeving ten opzichte van 2020. Om deze doelstelling te halen is het noodzakelijk de verschillende type gebouweigenaren te activeren en te ondersteunen in de klantreis om te gaan verduurzamen. We onderscheiden eigenaren van (grondgebonden) koopwoningen, huurwoningen, woningen verenigd in een VvE, maatschappelijk vastgoed en bedrijven.

Overzicht inspanningen

Op 1 januari 2024 is ons energieloket www.duurzaam-drechtsteden.nl gelanceerd. Duurzaam Drechtsteden is het nieuwe energieloket van de regio Drechtsteden voor verschillende gebouweigenaren waaronder bewoners (koop, huur, monument en VvE) en ondernemers. Voor het energieloket hebben we een eigen huisstijl laten ontwikkelen waarmee we op verschillende communicatiemomenten nu

en in de toekomst herkenbaar zijn. Daarnaast biedt het energieloket meer mogelijkheden om lokale wensen toe te passen op de website.

Eigen vastgoed

Een aantal gemeenten heeft voor het eigen vastgoed onder andere een routekaart CO₂-reductie opgesteld. In deze routekaart is opgenomen welke concrete acties en maatregelen genomen kunnen worden om CO₂-reductie en klimaatdoelstellingen te behalen. Wat er in deze routekaart is opgenomen is vervolgens verwerkt in de duurzame meerjarenonderhoudsplannen, inclusief jaartallen en bedragen.

Energiearmoede

Sinds de energiecrisis hebben verschillende Drechtsteden gemeenten samengewerkt met energiehulpverleners of andere maatschappelijke organisaties. Door het aanbrennen van kleine energiebesparende maatregelen zijn er structurele verbeteringen in woon-situaties ontstaan. Hiermee zijn ook de kosten en het verbruik structureel verlaagd. Er blijft een groep inwoners bestaan die te maken heeft met

energiearmoede. Vanuit het Rijk is voor de mensen binnen deze doelgroep die in een koopwoning wonen extra budget beschikbaar gesteld om subsidie te kunnen geven bij het uitvoeren van grotere maatregelen waaronder spouwmuurisolatie of vloerisolatie.

Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden & lokale aanpak isolatie

Het is voor gemeenten sinds 2023 mogelijk om middelen aan te vragen in het kader van de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE). Op basis van deze regeling is er voor de jaren 2023 tot en met 2030 in totaal 5,6 miljard euro beschikbaar voor gemeenten en provincies ten behoeve van de uitvoering van klimaat- en energiebeleid. Vanwege de arbeidsintensiviteit worden deze middelen voor een behoorlijk deel ingezet ten behoeve van de doelstelling op energiebesparing.

Daarnaast kunnen gemeenten sinds 2023 in drie verschillende tranches

middelen aanvragen via de Specifieke Uitkering (SPUK) Lokale Aanpak Isolatie (LAI). Deze middelen zijn bedoeld om uitvoering te geven aan het Nationaal Isolatieprogramma (NIP). Het NIP heeft als doel om uiterlijk in 2030 2,5 miljoen woningen te isoleren. De nadruk ligt hier op slecht geïsoleerde woningen (energielabel E, F of G) waarbij één of meerdere stappen worden gezet richting de isolatiestandaard voor woningen.

Met behulp van de CDOKE, SPUK LAI en SPUK Energiearmoede middelen zijn de gemeenten enerzijds in staat om de capaciteit uit te breiden en de inzet op energiebesparing te intensiveren. Anderzijds biedt het stapelen van verschillende middelen de mogelijkheid om een flinke subsidie te geven aan de meest kwetsbare huishoudens.

In 2024 is in dit kader ook gestart met het opzetten van een Meerjarige Collectieve Ontzorgingsaanpak (MCO) voor bewoners. Met deze aanpak worden eigenaren van grondgebonden woningen ontzorgd met het verduurzamen van hun woning. De eigenaar-bewoner profiteert van gemak en is hierbij zeker van onafhankelijk advies. Ook

biedt het programma onder andere inzicht in financiering- en subsidiemogelijkheden en ontzorging bij aanvraag van landelijke subsidie. In deze aanpak wordt voor alle deelnemende woningen toegewerkt naar de standaard isolatiewaarde, die de woning transitiegereed maakt. Dordrecht en Hendrik-Ido-Ambacht geven ieder invulling aan een vergelijkbare lokale aanpak.

Informatie- en energiebesparingsplicht

De Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid (OZHZ) houdt toezicht op de informatie- en energiebesparingsplicht voor de gemeenten bij energierelevante bedrijven. Daarnaast zet OZHZ zich in op drie regionale actielijnen: ontsluiten data afkomstig uit energiecontroles voor alle gemeenten, meelopen met innovatieve ontwikkelingen rondom netcongestie en de opzet en uitvoering van een zorg- en

een scholen convenant. Met het convenant zorg is samen met 11 zorginstellingen gewerkt aan CO2-reductie (onder andere energie en vervoer) en circulaire bedrijfsvoering.

Samenwerking partners

Ook andere partners en initiatieven, zoals energiecoöperaties op bedrijventerreinen, helpen binnen de opgave en dragen bij aan het informeren, inspireren en faciliteren van verschillende doelgroepen. Door samenwerking met partners zoals de Werkgevers Drechtsteden en de lokale federaties kunnen zoveel mogelijk verschillende doelgroepen worden bereikt.

Uitvoeringskracht en regionale partijen

Het voorziene tekort aan technische vakmensen om de energietransitie uit te voeren geldt als een van de belangrijkste uitdagingen in de energietransitie. Tegelijk ontstaat hier ook een kans om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (weer) in het arbeidsproces te betrekken. Sinds 2022 zijn er leerwerktrajecten bij de Beroepentuin, waar deelnemers in ongeveer drie maanden worden opgeleid voor een specifieke instroomfunctie binnen de energietransitie.

Inmiddels heeft zowel gemeente Sliedrecht (vanaf 2022) als Dordrecht (vanaf 2023) een wijkaanpak gericht op toeleiding van inwoners naar deze instroomfuncties in de energietransitie. Samen met de woningcorporaties en aannemers die woningen in de wijken verduurzamen helpen de gemeenten inwoners hun toekomstperspectief te verbeteren door hun talent te ontwikkelen via de Beroepentuin of in andere richtingen zoals zorg en kinderopvang. Ook heeft de Sociale Dienst Drechtsteden vanaf dit jaar de Beroepentuin omarmd als ontwikkeltraject voor inwoners met een bijstandsuitkering, waaronder statushouders.

Inmiddels zijn er vanuit de wijkaanpakken mensen ingestroomd bij het traject van de Beroepentuin en hebben zij hierna ook betaald werk gevonden. Bij de Beroepentuin wordt een basis gelegd en voor wie verder wil leren is er nu ook een leerlijn techniek ontwikkeld samen met opleidingsinstanties en bedrijven, waardoor deelnemers na de Beroepentuin kunnen doorstromen naar een vervolgopleiding.

Verder proberen we tot slimmere samenwerkingen te komen met regionale uitvoerders. We streven er hierbij naar dat het werk dat

voortkomt uit de energietransitie zoveel mogelijk door regionale partijen wordt uitgevoerd.

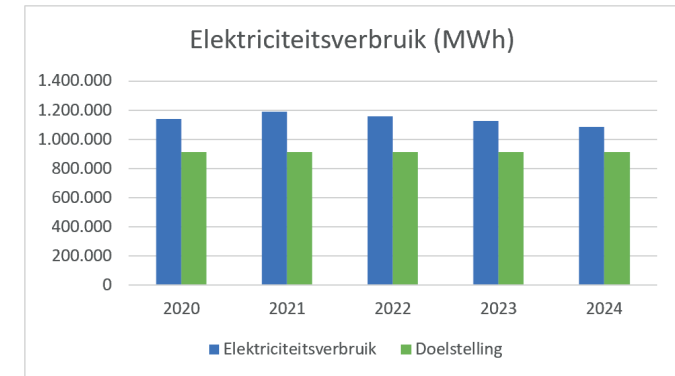
Cijfers energieverbruik

In de RES is opgenomen om in 2030 tenminste 20% minder energie te gebruiken in de gebouwde omgeving ten opzichte van 2020. Het energieverbruik van de afgelopen jaren baseren wij op gegevens die van netbeheerder Stedin zijn verkregen. De gegevens tonen aan dat het elektriciteitsverbruik in de gehele Drechtsteden is gedaald met 5% ten opzichte van 2020. Voor kleinverbruikers is dit 6% en voor grootverbruikers 4%. Het gasverbruik is ten opzichte van 2020 met 23% flink afgenomen. Voor kleinverbruikers is dit zelfs 26%, de grootverbruikers lopen hierop achter met een daling van 15%.

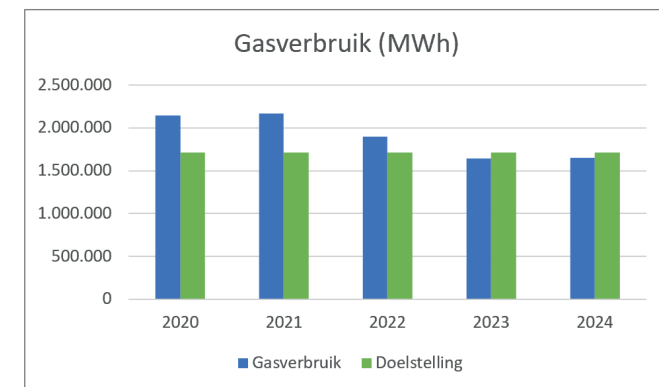
Dat het elektriciteitsverbruik ten opzichte van het gasverbruik minder hard is teruggelopen is te verklaren vanuit de elektrificatie van de gebouwde omgeving. Steeds meer elektrische alternatieven worden gebruikt in productieprocessen en daarnaast wordt er steeds meer elektrisch gekookt, verwarmd en gereden. Dit draagt daarentegen bij aan een vermindering van het gasverbruik, zoals de cijfers laten zien.

Hieronder vindt u een overzicht van het energieverbruik van onze regio. Zie de bijlagen voor een overzicht van het energieverbruik per gemeente.

Elektriciteitsverbruik Drechtsteden		MegaWattuur (MWh)	
Jaar	Elektriciteitsverbruik	Doelstelling	Benodigde besparing
2020	1.141.934	913.547	
2021	1.191.755	913.547	
2022	1.159.496	913.547	
2023	1.125.819	913.547	
2024	1.086.980	913.547	
2025	0	0	
2026	0	0	
2027	0	0	
2028	0	0	
2029	0		
2030	0		

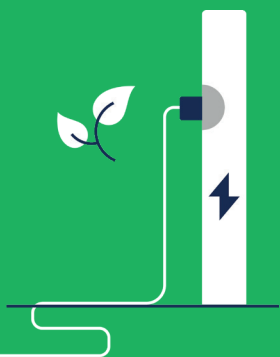

Gasverbruik Drechtsteden		MegaWattuur (MWh)	
Jaar	Gasverbruik	Doelstelling	Benodigde besparing
2020	2.144.565	1.715.652	
2021	2.166.944	1.715.652	
2022	1.901.692	1.715.652	
2023	1.640.761	1.715.652	
2024	1.649.571	1.715.652	
2025	0	0	
2026	0	0	
2027	0	0	
2028	0	0	
2029	0	0	
2030	0		

4

VOORTGANG ENERGIE- GEBRUIK MOBILITEIT

Mobiliteit is één van de vijf belangrijke sectoren waarover in het Klimaatakkoord afspraken zijn gemaakt. Ook deze sector gaat overstappen van fossiele brandstoffen op hernieuwbare energiebronnen om zo de CO₂-uitstoot te verminderen.

Relevant met betrekking tot deze opgave is dat veel mobiliteit niet regio-gebonden is. Dit betekent dat 85% van het vrachtverkeer een herkomst en bestemming heeft van buiten de regio. Veel hangt daarom af van eisen die het Rijk en de Europese Unie stellen aan brandstofgebruik en emissies van voertuigen. Toch zijn er ook manieren waarop we als regio kunnen bijdragen aan de verduurzaming van de sector.

STOMP

Een integrale benadering met aandacht voor de samenhang van de woningbouwopgaven en het creëren van extra banen is van belang om de mobiliteitstransitie door te zetten. Alle Drechtsteden gemeenten werken inmiddels volgens het STOMP-principe: bij de inrichting van de ruimte gaan zij

eerst uit van voetgangers (stappen), vervolgens fietsers (trappen), openbaar vervoer, mobiliteitsdiensten als deelauto's en deelfietsen en tot slot privéauto's. Enkele voorbeelden zijn Donkey Republic fietsen die regionaal breed beschikbaar zijn, de toename van het aantal OV-fietsen en Greenwheels dat beschikbaar is op verschillende plekken. Daarnaast zijn verschillende gemeenten bezig met verlaagde parkeernormen voor nieuwbouw. Eerst was er vooral aandacht voor de fiets, nu krijgen voetgangers ook steeds meer aandacht.

Regionale samenwerking laadinfra

Het werkveld van de laadinfra wordt steeds breder en complexer. Er ontstaan nieuwe uitdagingen, nieuwe ambities en raakvlakken met werkvelden buiten energie en mobiliteit. Niet elke gemeente heeft hiervoor de kennis en capaciteit beschikbaar. Om regionaal efficiënt en effectief samen te werken zijn er vanaf 2025 regionale coördinatoren laadinfra voor de Drechtsteden gemeenten. Daarnaast wordt ook buiten de Drechtsteden de regionale samenwerking gezocht met

gemeenten Gorinchem en Molenlanden. Samen met de Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL) Zuidwest wordt ingezet op het behalen van de duurzaamheidsambities op een toekomstbestendige manier.

Voortbestaan open markt model publieke laadinfra

Netbewust laden is één van de acties uit het landelijk actieplan Slim Laden voor Iedereen (SLVI). Bij netbewust laden worden elektrische auto's binnen de capaciteitsgrenzen van het netwerk geladen, waarbij het laden in tijd wordt verschoven (na de piekmomenten) en/of elektrische auto's gedurende de piekmomenten met een lager vermogen worden geladen. Pilots en rekenmodellen laten zien dat de toepassing van netbewust laden een piekreductie van circa 20% oplevert.

Op dit moment hanteren 6 van de 7 Drechtsteden gemeenten een open markt model voor de aanleg van publieke laadinfra. De markt voor publieke laadinfra is in de afgelopen

jaren steeds verder ontwikkeld met tientallen aanbieders (CPO's). Deze ontwikkelingen gecombineerd met de uitdagingen in de openbare ruimte en het energienetwerk zorgen ervoor dat gemeenten meer grip willen krijgen op de publieke laadpalen.

Vanuit RAL Zuidwest is het advies uitgebracht om voor publieke laadinfra een concessie model te hanteren. Door goed contractmanagement en duidelijke afspraken in de concessie kan dit model veel problemen in de toekomst voorkomen. Dit model geeft meer regie en afdwingbaarheid en hierdoor de mogelijkheid om slim/netbewust laden als voorwaarde op te nemen. Vanaf januari 2026 wordt er vanuit de RAL Zuid West de nieuwe concessie gestart. Regiogemeenten krijgen de mogelijkheid hierbij in te stappen. Deze keuze moet elke gemeente voor 1 juli 2025 individueel nemen.

Logistieke laadvisie

Er is een regionale logistieke laadvisie opgesteld die door de individuele gemeenten vastgesteld dient te

worden. Deze visie vormt de strategie van de regio Drechtsteden om tijdig toegankelijke, betaalbare, betrouwbare en veilige laadinfrastructuur voor elektrische logistieke voertuigen te realiseren. Dit gebeurt in navolging van de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL), een bijlage van het Klimaatakkoord. Dit document zal uiteindelijk een onderdeel vormen van de Integrale Laadvisie van elke gemeente.

De volgende stap is om een concreet uitvoeringsprogramma op te stellen voor logistiek laden. De Drechtsteden is de eerste regio in de provincie Zuid-Holland die hiermee aan de slag gaat. In het najaar van 2025 wordt gestart met dit uitvoeringsprogramma samen met de adviseurs vanuit de RAL en de Drechtsteden gemeenten.

Snelladen

Er is een regionale agenda laden opgesteld, deze geldt voor zowel snel als privaat laden. Op het gebied van snelladen zal voor zware vrachtoetugten (N2 en N3-voertuigen) middels een regionale aanpak gewerkt worden,

dit wordt gefaciliteerd door het netwerk RAL Zuidwest. Momenteel zijn er vier publieke laadlocaties voor vrachtoetugten in de regio Drechtsteden. Daarnaast kunnen bestelvoertuigen ook gebruik maken van de beschikbare snellaadinfrastructuur voor personenvervoer.

Privaat laden

Voor privaat laden wordt een openmarkt model gehanteerd met hierin verschillende bedrijven met een collectief particulier opdrachtgeverschap. Vanaf 2026 is de binnenstad van Dordrecht een zero-emissiezone, met het oog hierop worden in de komende jaren nog meer laadpalen geplaatst.

Bij steeds meer elektrische rijders is de behoefte ontstaan om via een verlengde private aansluiting (VPA) hun auto op te laden. Deze behoefte wordt sterk gedreven door de afschaffing van de salderingsregeling voor zonnestroom. Deze ontwikkeling brengt nieuwe uitdagingen met zich mee in het kader van veiligheid en toegankelijkheid van de openbare ruimte. Struikelgevaar en het claimen van

parkeerplaatsen kunnen voor problemen zorgen. Met een VPA is het voor een gemeente en netbeheerder niet meer mogelijk om netbewust laden af te dwingen. Het toestaan van VPA's wordt daardoor vanuit de NAL en RAL sterk afgeraden. Desondanks zijn er enkele Drechtsteden-gemeenten die het onder strenge voorwaarden (zullen) toestaan.

Waterstofvulpunten

In de regio wordt er in nauwe samenwerking tussen ondernemers, gemeenten en de omgevingsdienst gewerkt aan de realisatie van verschillende waterstofvulpunten. Met deze vulpunten wordt duurzaam vervoer met waterstof mogelijk gemaakt. In 2023 is het eerste waterstoftankstation van de regio geopend in Dordrecht. Logistiek (bestel- en vrachtwagens) In Dordrecht geldt de zero-emissiezone voor stadslogistiek in de binnenstad per 2026. Er wordt momenteel gewerkt aan een pilot rondom verslogistiek (verse producten). Veel restaurants en cafés bestellen zelf hun eten, er wordt nu onderzocht of dit ook via een tussenplatform kan. Dit zorgt er

dan voor dat bestellingen gebundeld naar de leveranciers gaan en dat dit wordt afgeleverd op een punt buiten het historisch centrum. Deze bestellingen kunnen dan met elektrische voertuigen worden opgehaald.

Openbaar vervoer

Al het stadsvervoer in de regio Drechtsteden is geëlektrificeerd. Qbuzz is bezig om het streekvervoer ook te elektrificeren, dit dient voor 2030 gebeurd te zijn. De elektrificatie van waterbussen ondervindt nog veel kinderziektes waardoor dit traject is vertraagd.

Binnenvaart

Slechts een klein deel van de binnenvaart, namelijk containervaart, kan relatief makkelijk gebruik gaan maken

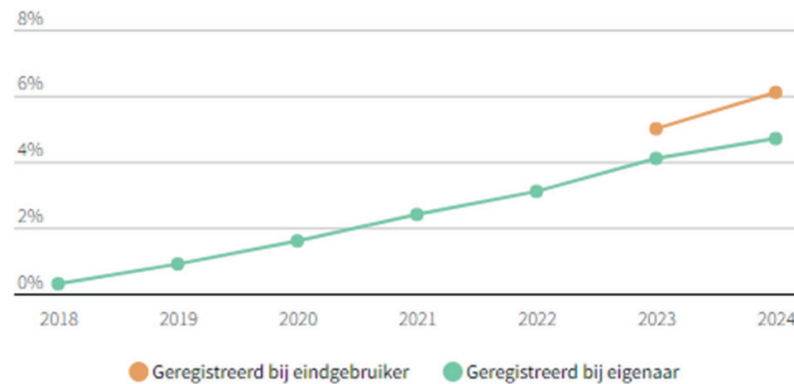
van batterijcontainers. Voor (dry) bulkschepen is dit lastig vanwege de beperkte ruimte aan boord. Provincies, gemeenten, werkgroepen, havenbedrijven en Rijkswaterstaat zijn bezig met onderzoek en initiatieven. Het is nog niet duidelijk welke rol de regio hierin kan spelen en of het zwaartepunt hierop moet komen te liggen. Gezien de onduidelijke route naar verduurzaming voor de binnenvaart. Wel bevinden zich nu meer stekkers aan de kade, hierdoor is walladen verbeterd. Ook zijn enkele Drechtsteden gemeenten aangesloten bij het Walstroom Collectief om te kijken hoe het aanbod van walstroom kan worden uitgebreid.

Cijfers mobiliteit

De cijfers over mobiliteit (volgende pagina) komen uit de databank van de Klimaatmonitor. Het percentage elektrische personenauto's (BEV) in de Drechtsteden is sinds 2020 toegenomen van 1,6% naar 4,7%. Het aantal laadpunten voor elektrische auto's blijft toenemen, in het vierde kwartaal van 2024 zijn er in totaal 3.499 laadpalen in de Drechtsteden. Dit waren er begin 2020 slechts 891.

Percentage elektrische personenauto's (BEV)

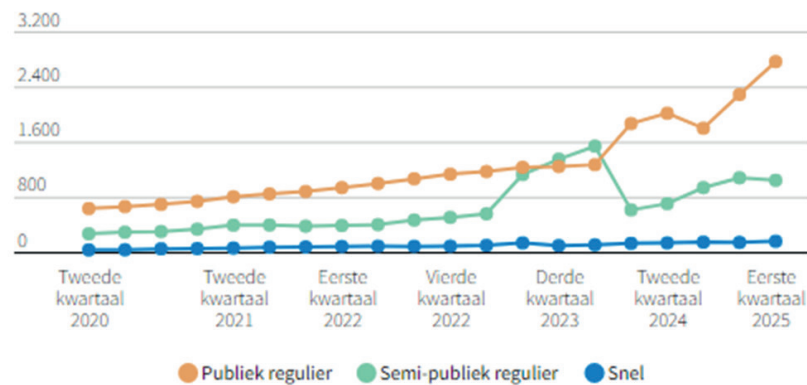
Drechtsteden

Bron: meerdere bronnen | 2018 - 2024

Laadpunten voor elektrische auto's

Drechtsteden, aantal

Bron: Charge-it-up/Ecomovement/RVO | Tweede kwartaal 2020 - Eerste kwartaal 2025

5

VOORTGANG DUURZAME OPWEKKING

Een van de maatregelen uit het Nationaal Klimaatakkoord is het opwekken van hernieuwbare energie op land in 2030. De dertig energie-regio's hebben ieder een deel van deze opgave op zich genomen. De Drechtsteden hebben in de RES een doelstelling van 0,37 TWh aan duurzame opwekking in 2030 vastgesteld.

Duiding omvang TWh

Een Terawattuur (TWh) komt overeen met 1 miljard kilowattuur (kWh). Een Nederlands huishouden verbruikt jaarlijks gemiddeld 2.500 kWh aan elektriciteit. Als de regionale doelstelling van 0,37 TWh in de Drechtsteden wordt gerealiseerd, kunnen hiermee bijna 150.000 huishoudens van duurzame elektriciteit worden voorzien.

Zon op dak grootschalig

Het grootste deel van onze regionale doelstelling (0,21 TWh), heeft betrekking op de duurzame opwek van energie op grote daken. Volgens het begrippenkader RES van het Nationaal Programma RES (NPRES) vallen onder het RES-bod alleen installaties

met een vermogen van ten minste 15 kilowattpiek, dit staat gelijk aan ongeveer 40-50 zonnepanelen.

Met betrekking tot deze doelstelling is relevant dat Zonnedakje sinds 2023 voor alle Drechtsteden beschikbaar is. Zonnedakje maakt gebruik van luchtfoto's en specifieke software om zonnepanelen op daken in kaart te brengen én inzichtelijk te maken op welke daken nog ruimte is voor (aanvullende) zonnepanelen. Dit inzicht helpt en stimuleert inwoners, ondernemers en organisaties om duurzame opwek op daken te realiseren. Ook helpt zonnedakje ons om de voortgang met betrekking tot deze doelstelling te monitoren.

Op basis van de data van Zonnedakje blijkt dat er in 2024 een opwek van 0,11 TWh is gerealiseerd op 2.202 grote daken. In 2022 betrof de opwek op grote daken nog 0,06 TWh. We liggen met oog op deze voortgang (ruimschoots) op schema om de doelstelling van 0,21 TWh in 2030 te halen. Het blijft echter wel zaak om het tempo van de afgelopen jaren op

dit vlak vast te houden.

Relevant in dit kader is, dat er nog een aantal bedrijven en organisaties in de regio een stimuleringsubsidie voor duurzame energieproductie (SDE) hebben aangevraagd en een beschikking hebben ontvangen. In totaal staat er echter met betrekking tot grote daken nog slechts voor 0,016 TWh aan SDE beschikkingen open (peildatum januari 2025).

De snelheid waarmee zonnedaken worden gerealiseerd was reeds afhankelijk van initiatiefnemers en de

beschikbaarheid van materiaal en technische vakmensen. Netcongestie vormt in aanvulling hierop een groeiend knelpunt in de regio Drechtsteden. Door netcongestie bewegen we ons weg van onbeperkte toegang tot het elektriciteitsnet. De impact ervan zal steeds meer merkbaar zijn. Een vol stroomnet zorgt ervoor dat wanneer de vraag naar energie of het aanbod van energie te hoog is, het net op deze momenten van de dag overbelast is. Dan stopt de energietransitie. Netcongestie heeft rechtstreeks impact op de realisatie van grootschalig zon op dak, omdat het voor ondernemers en organisaties door gebrek aan netcapaciteit niet altijd mogelijk zal zijn om energie terug te leveren op het net. Dit maakt dat het realiseren van duurzame zonnedaken als minder mogelijke en aantrekkelijke investering zal worden gezien. Dit geldt nu voor het zuidelijk deel van Dordrecht, maar naar verwachting zal dit ook een groeiend knelpunt worden voor andere gebieden en gemeenten. Omdat dit nog niet voor de rest van de Drechtsteden geldt biedt het voor nu ook kansen. Deze ruimte benutten wij het

liefst zo snel mogelijk voor de opwek van zonne-energie.

Duurzame opwek met energiecoöperaties

Daarom moeten we ook met oog op onze regionale doelstelling toe naar een systeem waarin energie zoveel mogelijk op lokaal niveau op de juiste plek en het juiste moment wordt uitgewisseld én waarbij we gebiedsgericht samenwerken aan slimme energiecombinaties. Bijvoorbeeld een combinatie van de realisatie van een grootschalig zonnedak met de energievraag van nabije ondernemers. Hiermee zorgen we dat de duurzame opwekking van energie ook vanuit financieel oogpunt aantrekkelijk blijft.

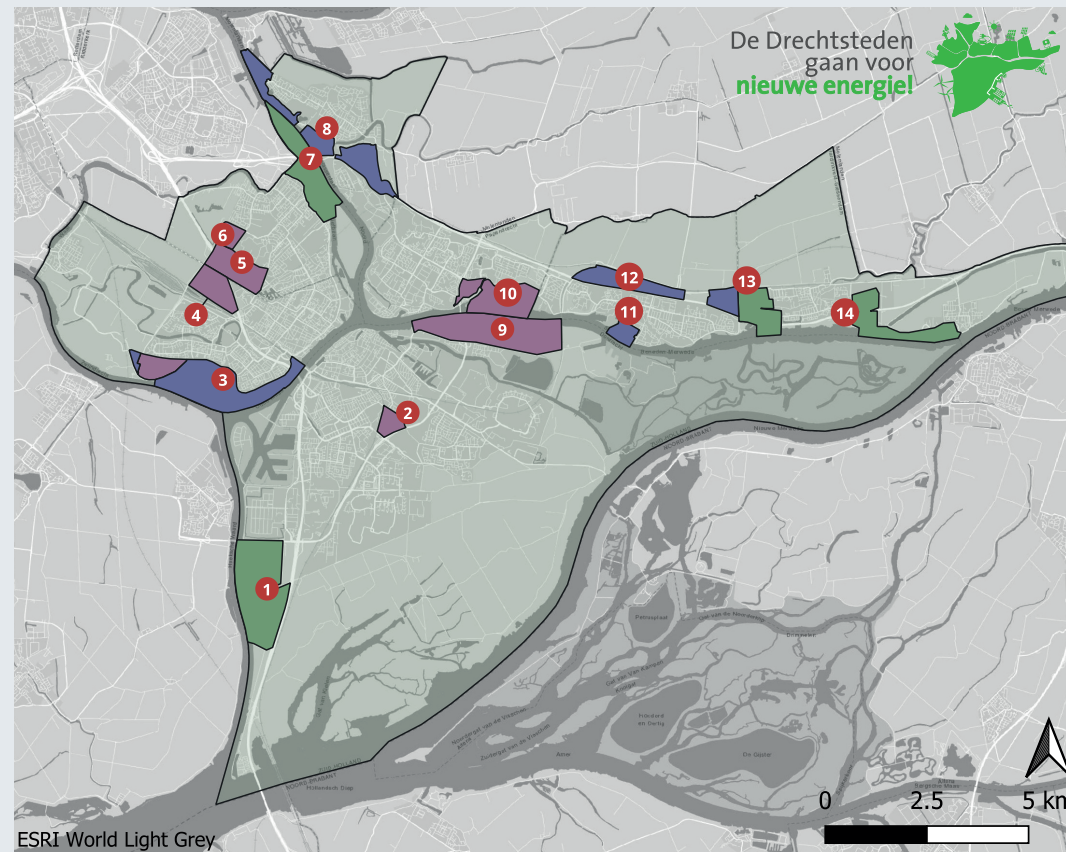
Hiertoe zetten we in op energiecoöperaties. In elke gemeente in de regio Drechtsteden is een energiecoöperatie gestart of in oprichting. Dit is mede te danken aan de sterke samenwerking tussen Werkgevers Drechtsteden, de Federatie van Ondernemersverenigingen Drechtsteden, lokale ondernemersverenigingen, lokale ondernemers en overheden. De

energiecoöperaties zijn samenwerkingsverbanden van ondernemers, met als doel het elektriciteitsnet beter te benutten en energiegebruik- en opwek optimaal in te richten. De energiecoöperaties werken toe naar energiehubs waarbinnen het aandeel duurzame energie zal toenemen, omdat ondernemers met elkaar verkennen hoe zij samen zo ver als mogelijk zelfvoorzienend kunnen zijn met bijvoorbeeld zon op dak gecombineerd met opslag. Juist dit maakt het verder verhogen van het aandeel duurzame energie kansrijk, omdat netcongestie (op invoeding) er toe kan leiden dat duurzame opwek projecten vertragen of stil vallen.

Zon op dak kleinschalig

Zonneprojecten op daken die minder dan 15 kWp aan zonne-energie realiseren worden niet tot ons bod gerekend. Zon op kleine daken speelt echter wel een significante rol in de energietransitie. Het geeft inwoners en het midden- en kleinbedrijf (MKB) immers de mogelijkheid om (voor een deel) in de eigen energiebehoefte te voorzien. Daarnaast is het een effectieve en per-

Overzicht van energicoöperaties

partner van

Energiecoöperaties

- Opgericht
- In oprichting
- Verkenning

1. Energiecoöperatie Dordt West-1	Opgericht
2. Leerpark	Verkenning
3. Bedrijventerrein Groote Lindt	In oprichting
4. Bakestein en de Geer	Verkenning
5. Ambachtse Zoom	Verkenning
6. De Sandeling	Verkenning
7. Energiecoöperatie Ambacht U.A.	Opgericht
8. Alblasserdam	In oprichting
9. De Staart	Verkenning
10. Papendrecht	Verkenning
11. Kerkerak	In oprichting
12. Nijverwaard en Stationspark	In oprichting
13. Kwadrant	In oprichting
14. Energiecoöperatie Hardinxveld
Giessendam U.A.	Opgericht

soonlijke manier om bij te dragen aan de energietransitie. Daarom hebben we in de RES een doelstelling van 0,07 TWh opgenomen voor zon op kleine daken. Cijfers van Zonnedakje tonen aan dat in 2024 reeds een opwek van 0,12 TWh op 37.887 kleine daken. Hiermee is de doelstelling met betrekking tot kleine daken al ruimschoots behaald.

Uiteraard zijn we ons bewust van alle ontwikkelingen rondom de salderingsregeling en tarieven voor terug leveren die veel onrust en onzekerheid veroorzaken én financiële gevolgen hebben voor eigenaren van zonnepanelen. Met oog hierop verkennen wij ook

mogelijkheden voor energiedelen en energieopslag in woonwijken.

In Dordrecht loopt er sinds vorig jaar een pilot voor kleine dakturbines. Gedurende drie jaar wordt onderzocht wat de stedenbouwkundige consequenties zijn en wat dergelijke kleine windturbines opleveren in een stedelijke omgeving.

Duurzame opwek op land

De doelstelling voor duurzame opwek op land door zon en wind is in de RES bepaald op 0,16 TWh. In januari 2022 is het uitnodigingskader zon op land geopend. Initiatiefnemers worden via

dit platform uitgenodigd om ideeën en voorstellen met onderbouwing in te dienen voor zon op land binnen de vastgestelde uitwerkingsgebieden. Sinds de lancering hebben verschillende initiatiefnemers voor zon op land projecten zich gemeld.

Momenteel zijn er locaties in onderzoek voor zon op land in Dordrecht (Grote Rug, Kildepot, A16/N3, Merwedehaven, Zuidpunt en Zeehaven). Ook zijn er zonneparken die zich in het voortraject bevinden. Dit betreft zonneparken in Dordrecht (A16 West), Hardinxveld-Giessendam (A15) en Sliedrecht (de Driehoek). Twee zonneparken gaan richting realisatiefase, namelijk Kijfhoek in Zwijndrecht en de Betuwelijn in Hardinxveld-Giessendam.

In totaal is er momenteel 0,04 TWh aan duurzame opwek gerealiseerd door middel van zon op land en windmolens. De twee zonneparken die richting realisatiefase gaan zullen een aanvullende 0,05 TWh bijdragen aan de duurzame opwek in de regio. De zonneparken in onderzoek en in het

voortraject zijn naar schatting samen goed voor nog eens 0,07 TWh. Met betrekking tot zon op land is er momenteel een openstaande subsidiebeschikking van 756 MWh. Voor wind op land staan er momenteel geen subsidiebeschikkingen open. Met betrekking tot zon op land wordt ook de haalbaarheid van zonnepanelen in de bermen van snelwegen, spoorwegen en op geluidsschermen in onze regio onderzocht. We zijn hierover in gesprek met het programma Opwek van Energie op Rijksvastgoed (OER) en Prorail. In het OER programma wordt verkend waar en hoe we met steun van de omgeving grootschalig energie kunnen opwekken op rijksgronden. Deze gesprekken sluiten nauw aan bij de doelstelling voor zon in restruimten.

De provincie Zuid-Holland werkt aan een actualisatie van haar omgevingsbeleid (herziening 2025). In het kader van deze herziening heeft de provincie voorgesteld om extra zoeklocaties voor wind te onderzoeken. In onze regio gaat het om 98 GWh, omgerekend zo'n 5 windturbines van 5,6

MW. De gemeente Dordrecht heeft voorkeurslocaties aangedragen die invulling kunnen geven aan deze opgave. Vanwege de actualisatie van het Omgevingsbeleid wordt een Omgevingseffectrapport (OER) opgesteld. In deze OER worden alle technisch haalbare locaties voor windenergie onderzocht. In onze regio worden vier scenario's onderzocht:

1. Voorkeurslocaties aangedragen door de gemeenten (in ons geval Dordrecht)
2. Voorkeurslocaties gelet op de leefomgeving (zo min mogelijk hinder van de windturbines)
3. Voorkeurslocaties gelet op de natuur (optimalisatie vanuit de criteria natuur en soortenbescherming)
4. Voorkeurslocaties gelet op het landschap (goede landschappelijke inpasbaarheid)

Op basis van de resultaten van het OER maken provincie en gemeenten samen een keuze welke zoeklocaties worden opgenomen in de Omgevingsverordening.

Totaal overzicht duurzame opwek

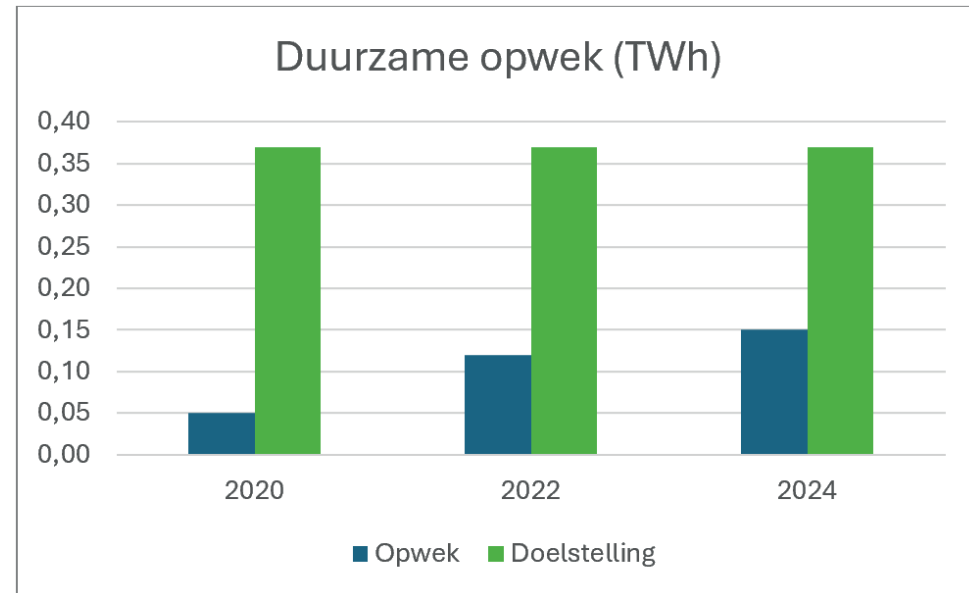
Kortom, met onze unieke eigenheid en inzet op het verhogen van het aandeel duurzame energie zetten we voortvarend in om samen met inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) partners het RES bod te gaan realiseren. Van de doelstelling van 0,37 TWh aan duurzame opwek in 2030 is tot dusver in totaal 0,15 TWh gerealiseerd. Hier komt naar alle waarschijnlijkheid 0,05 TWh bij van de twee zonneparken die richting realisatie gaan. Daarnaast zijn de zonneparken in onderzoek en in het voortraject naar schatting samen goed voor nog eens 0,07 TWh.

Daarnaast zullen de openstaande SDE-beschikkingen en de initiatieven voor zon op land die momenteel bekend zijn naar verwachting ook nog voor een toename in duurzame opwek zorgen. De doelstelling is hiermee haalbaar. Tegelijk geldt net als bij de eerste voortgangsrapportage, dat het belangrijk is om het huidige tempo tot 2030 vast te houden en projecten voortvarend te realiseren.

Netcongestieproblematiek, de toenemende ruimtelijke concurrentie en schaarste en het tekort aan initiatiefnemers, materiaal en technische vakmensen vormen een bedreiging om het benodigde tempo vast te kunnen houden. Het is daarom belangrijk dat we toewerken naar een integraal en lokaal energiesysteem waarin energie zoveel mogelijk op lokaal niveau op de juiste plek en het juiste moment wordt uitgewisseld én waarbij we gebiedsgericht samenwerken aan slimme energiecombinaties.

Het behalen van de doelstelling is niet vanzelfsprekend, daar er een aantal belemmerende factoren zijn. We zien echter goede potenties en kansen om onze regionale doelstelling te gaan vervullen langs een aantal pijlers, zoals: zon op grote daken en onze aanpak t.a.v. integrale, lokale energiesystemen.

Met deze pijlers én samen met inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) partners hebben we er vertrouwen in het RES bod te gaan realiseren. Temeer omdat er op 77%

van de 7.785 gebouwen met grote daken in de RES regio Drechtsteden nog geen zonnepanelen liggen met een potentieel geschikt dakoppervlakte van 5.663.400 m².

Een goede interbestuurlijke samenwerking is daarbij wel belangrijk om de kansen binnen de pijlers te kunnen verzilveren. Dit betekent bijvoorbeeld het continueren van het faciliteren en ondersteunen van het verlichten van netcongestie en energiecoöperaties.

6

VOORTGANG REGIONALE STRUCTUUR WARMTE

In 2050 gebruiken we in Nederland geen aardgas meer in onze gebouwde omgeving. Dit om CO2-uitstoot en verdere klimaatverandering een halt toe te roepen. Ook willen we hiermee de afhankelijkheid van aardgas uit het buitenland verminderen.

Ontwikkeling warmtenet

In de RES is in het kader van de warmtetransitie de doelstelling opgenomen om uiterlijk in 2030 tenminste een aanvullende 12.000 woningequivalenten (WEQ) maar liever een aanvullende 25.000 WEQ aardgasvrij te maken door middel van aansluitingen op het warmtenet. In mei 2021 waren er ongeveer 7.500 WEQ aangesloten op warmtenetten. Dit betekent dat er wordt toegewerkt naar een totaal van 32.500 WEQ aansluitingen in 2030. Anno februari 2025 zijn dit ongeveer 12.000 WEQ. Om deze aansluitingen te realiseren is en wordt er intensief samengewerkt tussen de gemeenten, woningcorporaties, warmtebedrijf HVC, netbeheerder Stedin en de provincie Zuid-Holland. Veruit het grootste deel van de nieuwe aansluitingen betreft namelijk huurwoningen,

waarvoor gebruik is gemaakt van de Stimuleringsregeling Aardgasvrije Huurwoningen (SAH). Deze bijdrage is beschikbaar om huurwoningen aardgasvrij te maken.

Om het doel in 2050 energieneutraal te halen is er versnelling nodig. In januari 2024 is het Versnellingsprogramma Drechtsteden 100% aardgasvrij ondertekend, hierin is vastgesteld dat zowel individuele oplossingen als het collectieve spoor in de warmtetransitie versnelling nodig heeft.

Warmteprogramma's

Een van de afspraken uit het Versnellingsprogramma is dat de gemeenten in 2025 de warmteprogramma's hebben opgesteld. Dit is eerder dan de wettelijke actualisatietermijn van 31 december 2026. Met deze planning wordt voldaan aan het zo snel mogelijk inzichtelijk maken van de gewenste duidelijkheid waar welke warmteoptie de voorkeur heeft.

Momenteel zijn de gemeenten Alblasterdam, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht,

Slidrecht en Zwijndrecht in een gezamenlijk proces haar warmteprogramma's aan het opstellen. Hardinxveld-Giessendam heeft in 2024 een warmteplan opgesteld. Het aardgasvrije spoor (individueel of collectief) is voor het eerst vastgelegd in de Transitievisie Warmte van 2021. In de warmteprogramma's actualiseren we deze sporen en geven we aan waar we de komende 10 jaar aan de slag gaan. Met het warmteprogramma wordt onder andere een zorgvuldige basis gelegd voor de wijk- of buurtgerichte aanpak, de zogenoemde wijkuitvoeringsplannen.

Wijkuitvoeringsplannen

In het versnellingsprogramma is opgenomen dat uiterlijk in 2025 de gemeenten starten met het opstellen van wijk- of buurtuitvoeringsplannen, de meeste gemeenten zijn hier reeds mee gestart. Een uitvoeringsplan wordt opgesteld om het betreffende gebied met een gebiedsgerichte aanpak aardgasvrij te maken. Het uitgangspunt hierbij is wel dat bij een betaalbare warmtetransitie en voldoende draagvlak een (gefaseerde)

einddatum aan aardgaslevering aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

Uitgangspunten

Momenteel is de volledige warmte-transitie nog niet haalbaar en betaalbaar. Een belangrijk uitgangspunt binnen de warmtetransitie is dat we alleen starten met een volledige transitie naar aardgasvrij waar het wel kan. Daar waar de overstap naar aardgasvrij nog niet haalbaar en betaalbaar is gaan we op zoek naar tussenstappen. Het toepassen van isolatie en andere vormen van energiebesparing is altijd een belangrijke eerste stap.

Bij de Rijksoverheid ligt nu de taak om het betaalbaarheidsvraagstuk op te lossen. Ook wordt door het Rijk gewerkt aan de benodigde wet- en regelgeving. De regio Drechtsteden zet zich actief in voor de lobby om deze randvoorwaarden op orde te krijgen en neemt daar waar dit mogelijk is het initiatief om zelf oplossingen te vinden.

Toekomstperspectief en bronnenstrategie warmtenet

De lokale Transitievisies Warmte uit 2021 en de nog te publiceren warmteprogramma's tonen beide aan dat het warmtenet in relatief veel wijken geldt als het beste alternatief voor aardgas. De regio Drechtsteden streeft naar een gezamenlijk warmtenet voor de gemeenten Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht van 60.000 WEQ in 2050, dit is exclusief bedrijventerreinen. Deze 60.000 WEQ

bouwt verder op het RES doel van 32.500 WEQ in 2030.

Vanuit de RES is bekend dat er in de regio Drechtsteden beperkte ruimte is voor het opwekken van duurzame elektriciteit. Daartegenover staat dat er een grote aanwezigheid van warmtebronnen is. Concreet wordt de slib- en afvalverbranding van warmteleverancier HVC gebruikt als duurzame bron voor het warmtenet en wordt er op termijn gestart met de bouw van een geothermiecentrale

in Sliedrecht. De verbinding onder de Merwede om duurzame warmte tussen Sliedrecht en Dordrecht uit te wisselen is gerealiseerd. Zolang de warmtenetten van de andere Drechtsteden gemeenten niet met elkaar verbonden zijn wordt er gebruik gemaakt van tijdelijke duurzame bronnen.

Overige alternatieven

Met het voortschrijdend inzicht wordt ook steeds duidelijker in welke wijken het warmtenet met grote waarschijnlijkheid niet zal worden gerealiseerd. Warmte heeft een sterke relatie tot het energiesysteem, zeker voor wijken waar de elektrische of hybride warmtepomp als beste alternatief geldt. Het is belangrijk om tot een slimme aanpak voor deze wijken te komen die samenhangend met het energiesysteem. De komende tijd wordt verder gewerkt aan een aanpak voor deze wijken.

Wel is het perspectief per buurt of wijk uit de Transitievisie Warmte vertaald naar een warmtetoel op het platform duurzaam-drechtsteden.nl, hier kunnen inwoners door middel van hun

postcode het verwachte warmteperspectief voor hun buurt- of wijk inzien en contact opnemen met een adviseur van het platform voor persoonlijk advies. Zodra de warmteprogramma's zijn vastgesteld wordt voor deze tool het perspectief uit het warmteprogramma gebruikt.

Warmtebod

Op initiatief van het Uitvoeringsoverleg Gebouwde Omgeving en het Nationaal Klimaat Platform is in het voorjaar van 2024 een aantal partijen bij elkaar gebracht om te doorgronden waarom de ontwikkeling van warmtenetten stagneert. Deze partijen, genoemd de Warmtealliantie, zijn zich gaan verdiepen in de analyse en het vinden van oplossingen om de ontwikkeling van warmtenetten weer op de rails te krijgen. Dit heeft geleid tot het Warmtebod. In het Warmtebod beschrijft de Warmtealliantie de positieve impact op de warmtemarkt indien aan de juiste randvoorwaarden wordt voldaan. De belangrijkste randvoorwaarden volgens de Warmtealliantie zijn:

1. Beheersing van de betaalbaarheid van het warmtenet.
2. Meer toegesneden financiering en optimalisering van subsidiesystemen voor warmtenetten.
3. Snelle duidelijkheid over de marktordening.

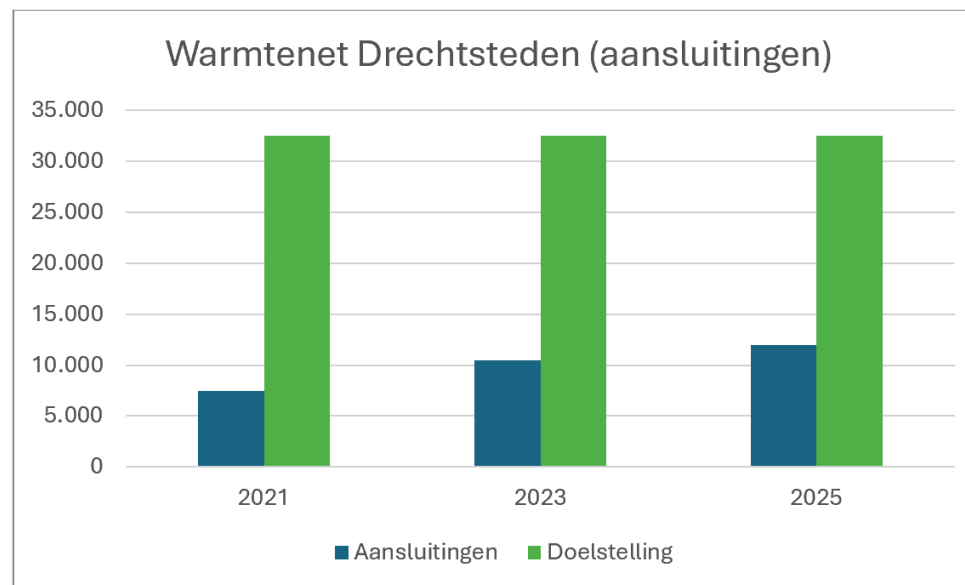
Alle Drechtsteden gemeenten hebben zich aangesloten bij deze Warmtealliantie en steunen het Warmtebod. Het op orde krijgen van alle randvoorwaarden zoals omschreven in het Warmtebod zal tijd en aanvullende Rijksmiddelen vragen.

nMIEK

Het warmtesysteem Zuid-Holland heeft een nMIEK (nationaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat) status gekregen. De Drechtsteden is hierin één van de grote warmteclusters. Essentieel voor het slagen van de warmtetransitie is dat de grote potentie van warmtenetten in Zuid-Holland wordt benut.

Realisatie doelstelling

Er wordt toegewerkt naar de doelstelling van 32.500 WEQ aansluitingen in 2030. Anno februari 2025 zijn er ongeveer 12.000 WEQ aangesloten. Of het huidige tempo van de warmte-transitie kan worden vastgehouden richting 2030 is sterk afhankelijk van de (financiële) regelingen die beschikbaar komen en het effect van deze regelingen op de haalbaarheid en betaalbaarheid van projecten. Overigens blijkt in de praktijk dat er momenteel nog slecht zicht is op wat met name particuliere woningeigenaren al hebben gedaan op het gebied van verduurzaming, dit kan invloed hebben op het gewenste tempo. Daarnaast is het tempo afhankelijk van de beschikbare uitvoerings- en draagkracht bij gemeenten, HVC en belangrijke partners zoals de woningcorporaties. De projecten zullen steeds complexer worden, bijvoorbeeld omdat participatie een steeds grotere rol gaat spelen op het moment dat ook particuliere woningen worden betrokken. Het realiseren van de doelstelling vergt een behoorlijke investering en inzet van de CDOKE middelen.

7

ONTWIKKELINGEN ENERGIESYSTEEM

De druk op het Nederlandse elektriciteitsnet neemt toe, met als gevolg dat het stroomnet op sommige momenten en energiestations vol is. Dit vormt ook in de regio Drechtsteden een groeiend knelpunt. Een groot deel van de regio is in netcongestie en de druk neemt verder toe. Hierdoor bewegen we ons weg van onbeperkte toegang tot het elektriciteitsnet. Altijd en overal toegang tot vermogen (stroom) is niet meer de standaard.

Dit vraagt om zowel uitbreiding en verzwaring van het elektriciteitsnet als ook om het beter benutten van de netcapaciteit. Beiden zijn structureel nodig. Verzwaring en uitbreiding is een belangrijke, maar kostbare troef en kost bovendien tijd (tot 2029-2035 in de regio). Verzwaring is daarom niet genoeg. Op kortere termijn zullen we manieren moeten vinden om het elektriciteitsnet efficiënter te benutten, om de veranderingen bij te benen. Netcongestie blijft en de aanpak ervan is daarom van groot gezamenlijk belang. Dit vraagt om structurele inzet en regie. Het is een noodzakelijke

randvoorwaarde om de verduurzaming, invulling van de woonopgave en doorontwikkeling van de lokale en regionale economie voor te laten gaan.

Verzwaren en uitbreiden van het elektriciteitsnet

Het krijgen van meer grip is noodzakelijk om verzwaring tijdig te kunnen realiseren en ruimtelijke afstemming te waarborgen. Het is belangrijk om voortvarend mee te denken over geschikte locaties en procedures. Voor het laagspanningsnet is hiertoe een samenwerkingsovereenkomst met Stedin ondertekend, waarmee gemeenten en Stedin een buurtaanpak hebben opgestart om samen naar geschikte locaties te zoeken voor 800 trafohuisjes in de regio Drechtsteden.

Ook op de hogere netvlakken (50 en 150 kV) komen er verzwaringen en uitbreidingen erbij. Stedin brengt deze opgave in beeld, waarna wordt verkend hoe we deze verzwaringsopgave kunnen versnellen.

Efficiënter benutten van het elektriciteitsnet

Omdat het verzwaren van het energiesysteem niet genoeg is, moeten we op kortere termijn structureel manieren vinden om bottom-up het netcapaciteit efficiënter te benutten. Hiertoe zetten we in op de onderstaande punten:

1. Het regio team faciliteert ondernemers op bedrijventerreinen om energiecoöperaties op te zetten (momenteel zijn er 20 opgericht of in oprichting). Dit aantal groeit snel. We werken toe naar een aanvullende 45 energiecoöperaties over 3 á 4 jaar.
2. We onderzoeken gezamenlijk de mogelijkheden om ook in woonwijken toe te werken naar (een vorm van) energiecoöperaties of energyhubs. Dit is in voorbereiding. Zeker voor wijken waar elektrische of hybride warmtepompen als beste alternatief gelden is het belangrijk om hier met een slimme aanpak te komen samenhangend met het energiesysteem.

3. Het regio team is daarnaast in de lead voor het door ontwikkelen en continueren van de toepassing van de digital twin (Zenmo). De digital twin is een online simulatiemodel, waarmee we verkennen hoe de energievoorziening zich in een gebied ontwikkelt. De digital twin geeft inzicht in de gevolgen van keuzes, zoals de gevolgen van de warmtetransitie op het elektriciteitsnet of de gevolgen als bedrijven individueel gaan verduurzamen. We hebben hiermee dynamisch inzicht in de mogelijke keuzes en gevolgen voor het integrale energiesysteem.

Vergroten van oplossingsruimte door nieuwe werkwijze

Er is een regionale Taskforce netcongestie opgezet voor het vergroten van oplossingsruimte. Het is een maatschappelijke noodzaak om te verzwaren, het energiesysteem beter te benutten én dit lokaal te optimaliseren. Het stroomnet is immers niet altijd en overal vol.

Tegelijkertijd worden deze inzichten nu nog onvoldoende vertaald naar de praktijk en samenwerking. We verkennen daarom hoe we de oplossingsruimten kunnen vergroten, mede in relatie tot de nu lopende congestieonderzoeken en de investeringsplannen van de netbeheerder. De Taskforce zal aanbevelingen formuleren ten behoeve van het handelingsperspectief en voorwaarden voor succes, mede in relatie tot de nu lopende congestieonderzoeken én de aankomende investeringsplannen van Stedin 2026 – 2036.

De Taskforce Netcongestie Drechtsteden heeft als opdracht om aanvullende manieren te vinden voor verlichting van netcongestie:

1. Vergroten oplossingsruimte voor versnellen realisatie netverzwaring
2. Mogelijkheden maximaliseren om netcapaciteit efficiënter te benutten
3. Door middel van samenwerking

Lobby voor beter passende wet-en regelgeving

Vanuit de regio zetten we nadrukkelijk in op lobby. Rechtstreeks, als aandeelhouder van Stedin en via de G40 en VNG werkt de regio aan verbetering van randvoorwaarden voor een meer decentraal perspectief op het energiesysteem. Onder andere door inbreng te geven aan input van G40 op het kamerdebat netcongestie op 19 februari 2025, en de motie Flach CS (data vanuit netbeheer beschikbaar stellen voor decentrale overheden, energiegemeenschappen en hubs, ingediend op 6 maart) en het artikel “IBO-rapport mist goedkopere decentrale oplossingen” in Energieia.

Toewerken naar de RES 2.0

We werken aan de vastgestelde doelstellingen uit de RES 1.0 voor 2030. We maken tempo, maar er is een keerzijde die ons uitdaagt. Bedrijven kunnen niet uitbreiden, gebiedsontwikkelingen kunnen niet gerealiseerd worden en nettarieven dreigen onbetaalbaar te worden. Zowel de regio als onze partners lopen met opgaven aan tegen de grenzen van het energiesysteem.

Dit vraagt om een veranderd perspectief, waarmee we in de regio met een gebiedsgerichte strategie en inzet toewerken naar een gelaagder en lokaler energiesysteem waarin we onder andere energie zoveel mogelijk op lokaal niveau op de juiste plek en het juist moment uitwisselen, waarbij we gebiedsgericht samenwerken aan slimme energiecombinaties- en oplossingen en voortvarend blijven inzetten op energiebesparing en de warmte-transitie.

Dit leidt tot de wens om de RES 1.0 Drechtsteden te herijken, daar de RES niet meer voldoende kaders biedt.

We duiken hiervoor de gebieden in, verkennen vraag en aanbod en zullen inzichten opdoen in de gevolgen van keuzes.

Met de RES 2.0 hebben we dan het (gebiedsgerichte) inzicht en de kaders die noodzakelijk zijn om de verduurzaming, invulling van de woonopgave en doorontwikkeling van de lokale en regionale economie voort te laten gaan.

Landelijk vooruitzicht emissiedoel 2030

Het Planbureau voor de Leefomgeving publiceerde in oktober 2024 dat het erg onwaarschijnlijk is dat Nederland het wettelijke klimaatdoel van 55% emissiereductie in 2030 haalt. Met het uitgewerkte beleid koerst Nederland nu op een reductie van 44 tot 52 procent. Dit is 1 tot 5 procentpunt lager dan de doorrekening het jaar ervoor. Dit komt zowel door tegenslagen in de uitvoering als door politieke keuzes. Alleen extra beleid dat snel reducties oplevert kan het doel voor 2030 nog dichterbij brengen. Beleid dat lang

duurt om in te voeren zal tot 2030 geen resultaat meer opleveren. De verwachting is nu dat het doel van 55% emissiereductie waarschijnlijk rond 2035 wordt gehaald. Dat betekent dat het huidige beleid om klimaatneutraliteit in 2050 en een indicatieve emissiedaling rond 90% in 2040 in EU-verband niet wordt gehaald.

In de Drechtsteden werken we gestaag verder om onze RES doelstelling in 2030 te halen. Desondanks is het belangrijk ons bewust te zijn van alles wat er op nationaal niveau speelt en hierop te acteren.

TWEEDE VOORTGANGSRAPPORTAGE REGIONALE ENERGIESTRATEGIE

BIJLAGEN

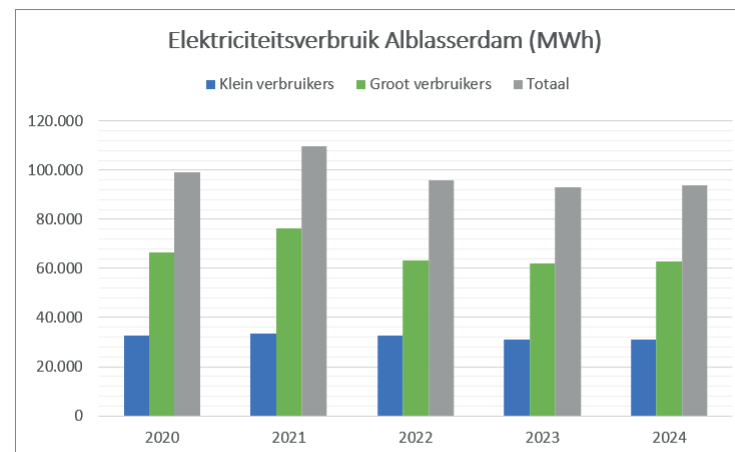

ENERGIE VERBRUIK PER GEMEENTE

Alblasserdam

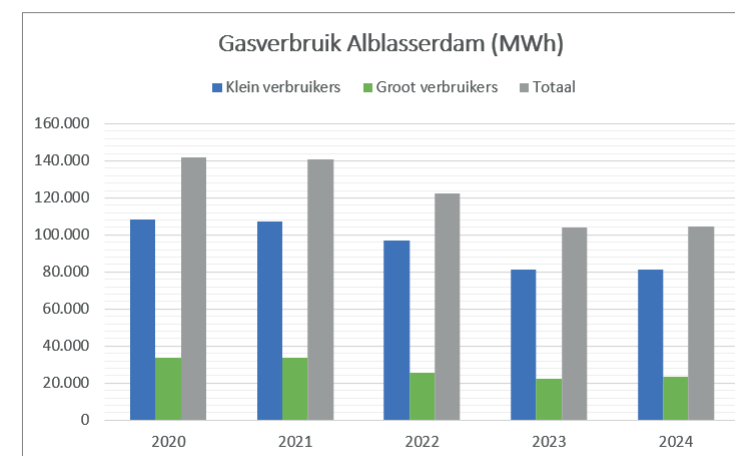
Elektriciteitsverbruik Alblasserdam			MegaWattuur (MWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	Totaal
2020	32.776	66.366	99.142
2021	33.461	76.411	109.872
2022	32.589	63.139	95.728
2023	30.930	61.969	92.899
2024	30.958	62.719	93.677

Gemiddeld Elektriciteitsverbruik			kiloWattuur (kWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	
2020	3.623	754.159	
2021	3.689	839.681	
2022	3.542	549.035	
2023	3.355	525.161	
2024	3.357	527.050	

Gasverbruik Alblasserdam			MegaWattuur (MWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	Totaal
2020	108.101	33.816	141.917
2021	107.052	33.565	140.618
2022	97.202	25.412	122.614
2023	81.382	22.512	103.894
2024	81.212	23.572	104.784
Eindtotaal	312.355	92.793	405.148

Gemiddeld Gasverbruik			kuub (m3)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	
2020	1.360	98.897	
2021	1.348	95.438	
2022	1.214	74.320	
2023	1.024	67.774	
2024	1.029	70.967	

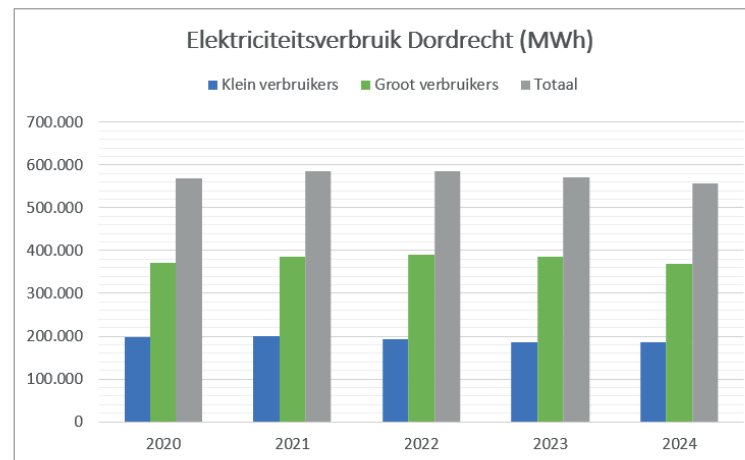

ENERGIE VERBRUIK PER GEMEENTE

Dordrecht

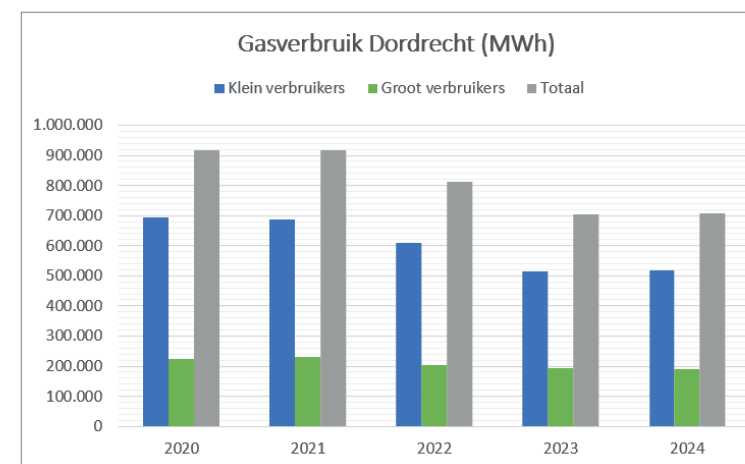
Elektriciteitsverbruik Dordrecht			MegaWattuur (MWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	Totaal
2020	197.149	371.910	569.059
2021	199.597	385.472	585.069
2022	193.691	390.813	584.504
2023	184.591	386.637	571.228
2024	186.831	369.986	556.817

Gemiddeld Elektriciteitsverbruik			kiloWattuur (kWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	
2020	3.357	586.609	
2021	3.366	593.034	
2022	3.241	582.434	
2023	3.061	566.086	
2024	3.071	526.296	

Gasverbruik Dordrecht			MegaWattuur (MWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	Totaal
2020	692.240	224.805	917.045
2021	687.986	229.526	917.512
2022	609.305	202.544	811.849
2023	512.954	191.742	704.696
2024	517.981	190.849	708.830
Eindtotaal	1.989.531	656.874	2.646.405

Gemiddeld Gasverbruik			kuub (m3)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	
2020	1.378	95.879	
2021	1.374	104.885	
2022	1.230	95.541	
2023	1.050	92.579	
2024	1.067	93.919	

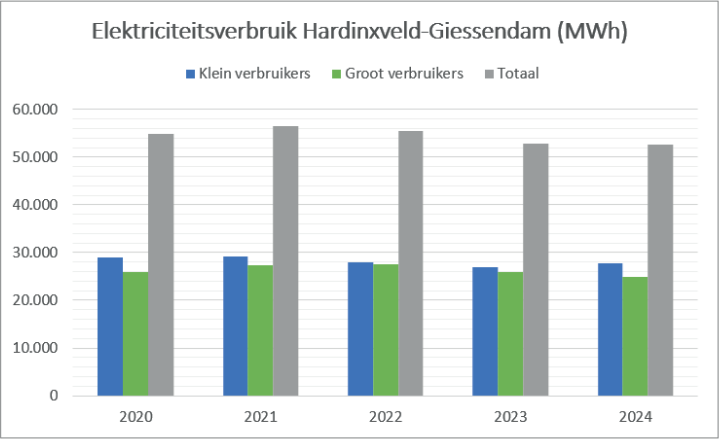

ENERGIE
VERBRUIK PER
GEMEENTE

Hardinxveld-
Giessendam

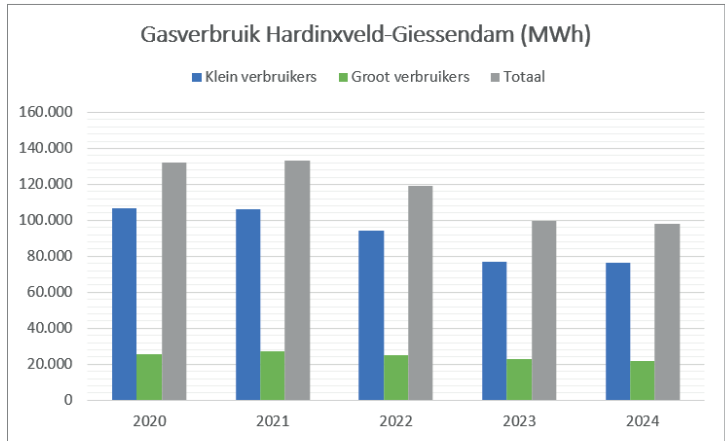
Elektriciteitsverbruik Hardinxveld-Giessendam				MegaWattuur (MWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	Totaal	
2020	28.974	25.876	54.850	
2021	29.110	27.434	56.544	
2022	27.864	27.639	55.503	
2023	27.003	25.891	52.894	
2024	27.794	24.902	52.696	

Gemiddeld Elektriciteitsverbruik			kiloWattuur (kWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	
2020	3.683	208.677	
2021	3.685	207.833	
2022	3.511	201.745	
2023	3.341	186.266	
2024	3.340	177.871	

Gasverbruik Hardinxveld-Giessendam				MegaWattuur (MWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	Totaal	
2020	106.453	25.579	132.032	
2021	106.090	27.246	133.336	
2022	94.429	24.807	119.236	
2023	77.004	22.824	99.828	
2024	76.451	21.713	98.164	
Eindtotaal	306.972	77.632	384.604	

Gemiddeld Gasverbruik			kuub (m3)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	
2020	1.523	70.764	
2021	1.519	75.376	
2022	1.357	68.627	
2023	1.110	63.143	
2024	1.110	60.069	

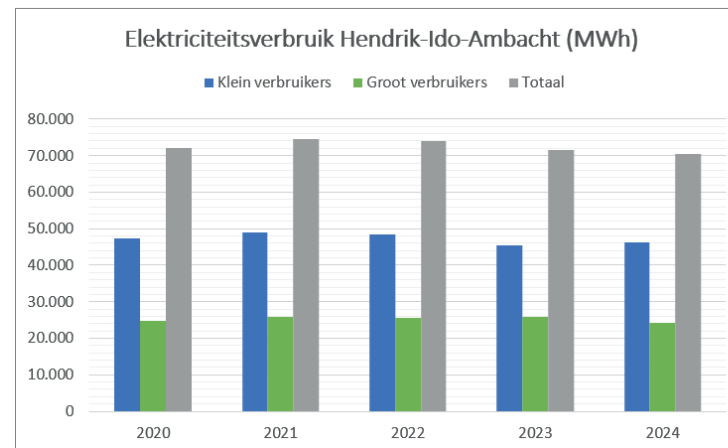

ENERGIE VERBRUIK PER GEMEENTE

Hendrik-Ido-Ambacht

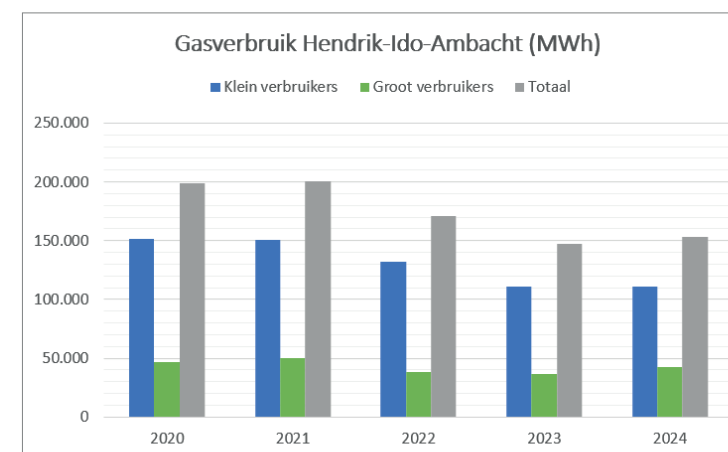
Elektriciteitsverbruik Hendrik-Ido-Ambacht				MegaWattuur (MWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	Totaal	
2020	47.282	24.706	71.988	
2021	48.837	25.810	74.647	
2022	48.300	25.629	73.929	
2023	45.550	25.958	71.508	
2024	46.296	24.149	70.445	

Gemiddeld Elektriciteitsverbruik				kiloWattuur (kWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers		
2020	3.640	212.983		
2021	3.675	216.891		
2022	3.604	201.803		
2023	3.358	192.281		
2024	3.384	178.881		

Gasverbruik Hendrik-Ido-Ambacht				MegaWattuur (MWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	Totaal	
2020	151.542	47.052	198.594	
2021	150.379	50.196	200.575	
2022	132.216	38.385	170.601	
2023	110.603	36.420	147.022	
2024	111.146	42.350	153.496	
Eindtotaal	434.137	135.633	569.771	

Gemiddeld Gasverbruik				kuub (m3)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers		
2020	1.293	107.028		
2021	1.286	114.179		
2022	1.137	87.314		
2023	959	84.726		
2024	967	98.522		

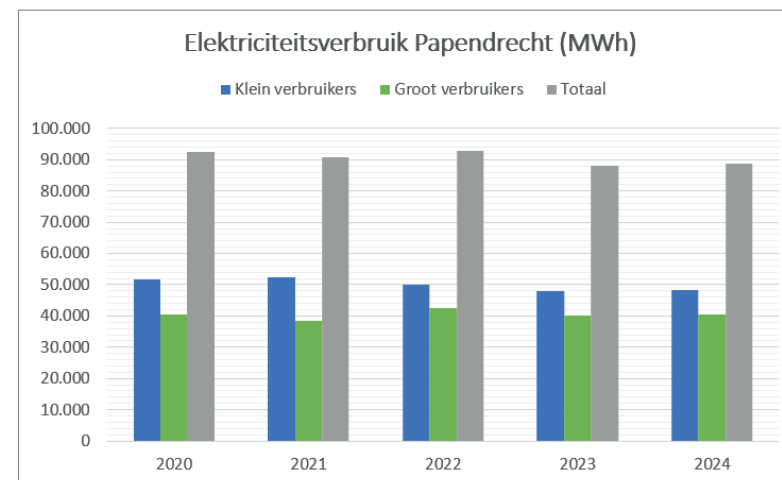

ENERGIE VERBRUIK PER GEMEENTE

Papendrecht

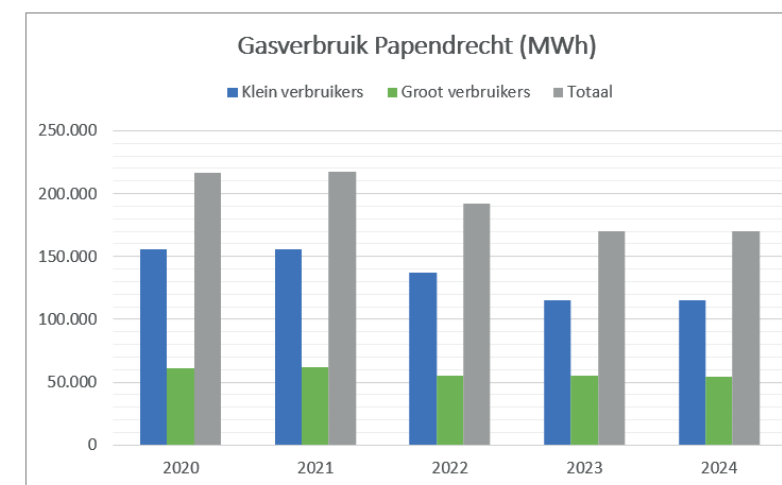
Elektriciteitsverbruik Papendrecht			MegaWattuur (MWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	Totaal
2020	51.860	40.493	92.353
2021	52.537	38.330	90.867
2022	50.148	42.646	92.794
2023	47.807	40.187	87.994
2024	48.369	40.462	88.831

Gemiddeld Elektriciteitsverbruik			kiloWattuur (kWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	
2020	3.419	323.944	
2021	3.445	301.811	
2022	3.265	313.574	
2023	3.118	293.336	
2024	3.143	291.094	

Gasverbruik Papendrecht			MegaWattuur (MWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	Totaal
2020	155.962	60.655	216.617
2021	155.439	62.186	217.625
2022	137.346	54.929	192.276
2023	114.869	54.987	169.856
2024	115.259	54.688	169.947
Eindtotaal	448.748	177.771	626.518

Gemiddeld Gasverbruik			kuub (m3)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	
2020	1.250	110.869	
2021	1.251	113.668	
2022	1.109	98.641	
2023	940	97.043	
2024	965	96.515	

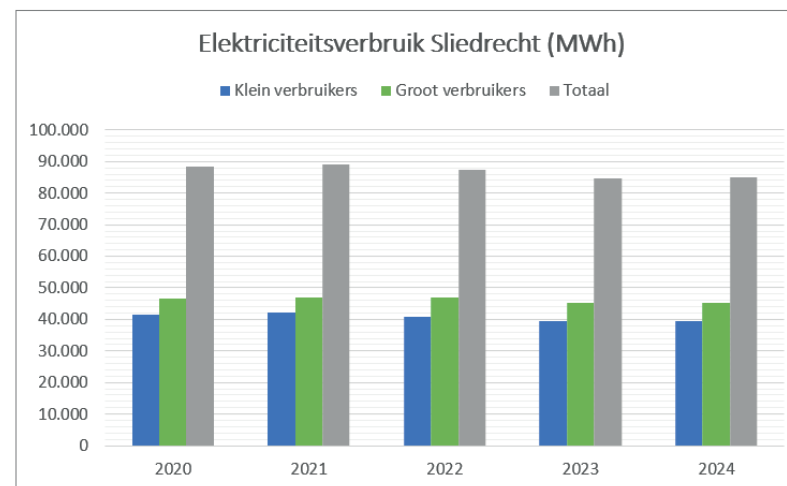

ENERGIE VERBRUIK PER GEMEENTE

Sliedrecht

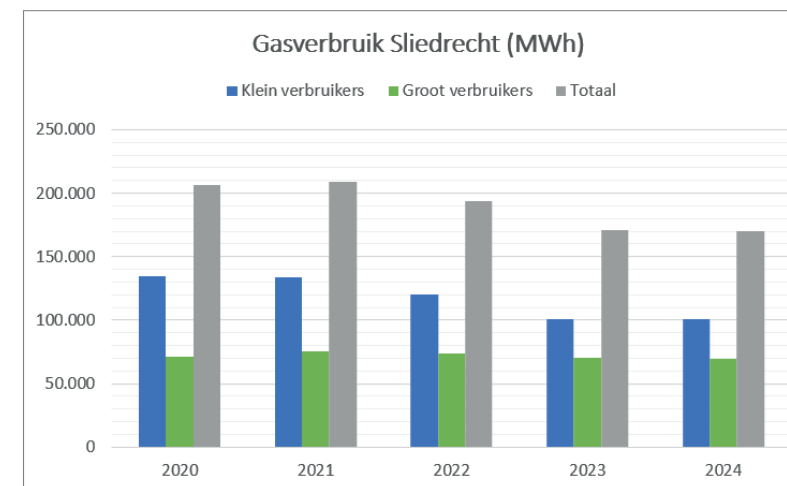
Elektriciteitsverbruik Sliedrecht			MegaWattuur (MWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	Totaal
2020	41.503	46.757	88.260
2021	42.201	46.776	88.977
2022	40.665	46.769	87.434
2023	39.297	45.303	84.600
2024	39.608	45.247	84.855

Gemiddeld Elektriciteitsverbruik			kiloWattuur (kWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	
2020	3.625	305.601	
2021	3.640	294.189	
2022	3.496	294.145	
2023	3.325	286.728	
2024	3.316	279.302	

Gasverbruik Sliedrecht			MegaWattuur (MWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	Totaal
2020	134.471	71.551	206.022
2021	133.581	75.791	209.372
2022	119.834	73.716	193.550
2023	100.432	70.437	170.869
2024	100.374	69.522	169.895
Eindtotaal	387.886	221.058	608.945

Gemiddeld Gasverbruik			kuub (m3)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	
2020	1.343	107.706	
2021	1.339	117.545	
2022	1.242	114.327	
2023	1.063	124.310	
2024	1.078	136.850	

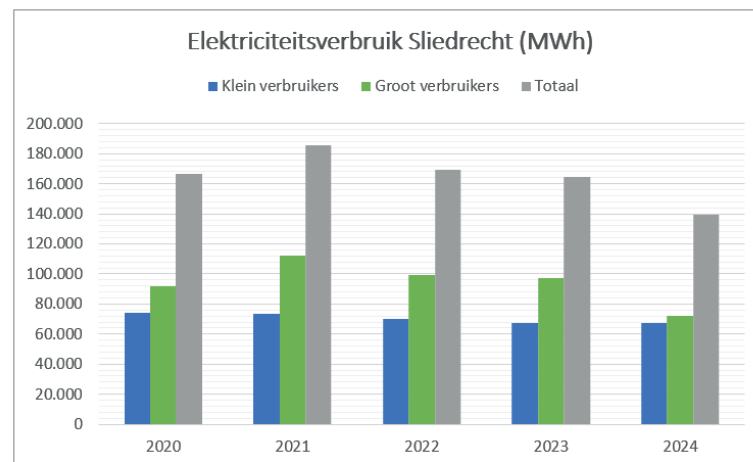

ENERGIE VERBRUIK PER GEMEENTE

Zwijndrecht

Elektriciteitsverbruik Zwijndrecht			MegaWattuur (MWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	Totaal
2020	74.124	92.158	166.282
2021	73.633	112.146	185.779
2022	70.078	99.526	169.604
2023	67.266	97.430	164.696
2024	67.355	72.304	139.659

Gemiddeld Elektriciteitsverbruik			kiloWattuur (kWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	
2020	3.406	371.605	
2021	3.373	454.032	
2022	3.204	391.835	
2023	3.054	385.099	
2024	3.060	283.545	

Gasverbruik Zwijndrecht			MegaWattuur (MWh)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	Totaal
2020	245.545	86.793	332.338
2021	243.509	104.397	347.906
2022	213.160	78.407	291.566
2023	180.071	64.524	244.595
2024	179.421	65.034	244.455
Eindtotaal	702.214	269.596	971.811

Gemiddeld Gasverbruik			kuub (m3)
Jaar	Klein verbruikers	Groot verbruikers	
2020	1.285	71.646	
2021	1.281	86.178	
2022	1.129	65.785	
2023	965	55.501	
2024	986	56.896	

